

دین اگے دھرو دوال نی

نجم حسین سید

www.apna.org

www.apna.org

www.apna.org

www.apna.org

دِن اگے دھرو دِوال

SUCCHET
PUNCHAM.COM

دِن اِگے دھرو دِوال

نجم حسین سید

سچیتا

سبھے حق لکھیار دے راکھویں

پُور پہلا: اگست 2009

ISBN: 978-969-577-011-5

سچیت کتاب گھر

11- شرف مینشن، چوک گنگارام، بک سٹریٹ 1، 16- کونٹیز روڈ، لہور

SUCHET KITAB GHAR

11-Sharaf Mansion, Chowk Ganga Ram, Book Street 1, Lahore. PAK
Ph: 92 42 6308265 E-mail: suchet2001@yahoo.com
www.puncham.com

شیرکت پریس لہور Shirkat Press, Lahore

ایس پراگے وِچ تُرکی بولی دے شاعر ناظم حکمت (1902-1963)
 ویاں گجھ نظماں دا اُلٹھا وی رَلیا اے۔ ناظم حکمت مڈھ جوانیوں لاء
 اخیر لے دم تائیں خلق دی گھل لئی، جگ تے سَکھ سمانجھ ورتارے
 دی چھاں کرن لئی، پئے گھلے۔ اٹھاراں ورھے اوہناں جیل بھوگی تے
 مُر مر تائیں پردیس بھوگیا۔ لوک بولی وِچ ایہہ اُلٹھا انگریزی توں
 کیتا گیا اے سو اپنے اصل کنوں دوہر دوراڈا ہویا۔ اُلٹھ پلٹھا ای
 آکھو لیہنوں بھاویں۔ پر جے اصل دی کوئی کئی وی لیہدے وِچ کتے
 سرگئی اے تاں سمجھو واہ بھلا۔

SUCCHET
PUNCHAM.COM

30	سفر	9	باراں ماہ
31	ناظم حکمت جیلوں	10	بھڑٹھو
33	کھیاں	11	موبائل غزل
34	کھیاں	12	ٹوہ کے ویکھو
35	تینوں یاد کرن	13	ہریاں پتراں چوں
36	فرید دی ڈس	14	دوڑکھ آہے
37	گاؤن	16	روز ملدیاں دی اک ڈوہجے نوں
38	وصیت	17	ناظم حکمت جیلوں
40	وائی	18	ناظم حکمت جیلوں (رباعیات)
41	ڈھواں ڈھکھدا اے	20	مشیر خاص
42	بچتے بیٹھا پڑھناں	21	مُز ویکھو
43	پلس والے دی مائی بھوگی نال گل	22	کھیاں
44	سُکھکھ بھنڈار	23	جیو کا
45	لوڈ شیڈنگ	24	ناظم حکمت جیلوں
46	بابیاں شاعراں آپنی وڈیائی	25	اوہا پھیر کرن (ناظم حکمت جیلوں)
47	شاعر	28	بلی دے نچے
48	گزر گئیاں نال گل	29	ناظم حکمت جیلوں

73	وچ قصر قصور دھمال	51	آڈ دا پانی
74	سودا	52	مینڈی اک سکاھ بُرکی
75	گاؤن	53	جس دن شاہمی سڑی
77	چند بدلی توں کتنی دور ہے	54	گتا مونہہ کھول کے ساہ لیندا
78	تینڈا لکھیا پڑھاں	57	کافی
79	گاؤن	58	کندھی چناہہ دی
80	آپا مار پٹا کا	59	جتھے گھاہ وچ پنجاں
83	اُوو داغ پہاڑ دی گل	60	میاں مٹھو دی واپسی
86	گھول	61	اک مراسی بچے دی گل
88	سدا	62	ریس کورس پارک دا جوڑا
90	ناظم حکمت جیلوں	63	رکن من مینہہ پیندا
91	ناظم حکمت جیلوں	64	جو جیون سو جاگ رکھاں
92	کیرا	65	ساون 2008
94	اَسو آوند اے پیا	66	میرے پیریں بلوگرڈا
95	بس جوڑ کے دیکھو	67	اج رات
97	ناظم حکمت جیلوں	69	کالکھ راتے نی
98	بھاں بھاں بلیاں	70	چتیاں ہرن دیو
99	ناظم حکمت	71	اسان کتاب
102	پک دکھنی	72	ہن درشن ہور دوارے

باراں ماہ

آوندا جیٹھ

گھریاں پہاڑیں برفاں

زل پئے روہ نالے

ٹھارنوں نگھ زلیا

دھرت نوں ہڑھ جڑیا

گلیاں ڈونگھیاں میہاں منارے ڈول گئے

اُلٹ کے ڈھیر تھئے

نویں سنجوئے 1 سو سو چھت پُچارے

قطرے قطرے وِج

رس گئی رت سیاہی

ٹھپ جُودان سوائیاں اُٹھیاں

پئی الف پڑھائی

رگڑ بھلائییاں لکھیاں متھیاں تے اُگھر پیاں

1- سنجوئے = تیار کیئے، جوڑ کھہارے- سنجوئے = زرہ بکتر-

بکھر تھو

چھجلی آپ چنگیر (رہاؤ)

آپ سہڑے آپے چھٹے آپ لگاوے ڈھیر

بھٹ رلاوے نیاؤں نثارے سونا تھیا سنیر ۱

چھٹ چکاوے منڈی بھنڈی ہونجے تیرتے میر

جو لہہ گئی سو لیکھے لگی ایہہ کرماں دا پھیر

1- سنیر = گند، گونہہ دا ڈھیر، گلے گوہے دا ڈھیر

موبائل غزل

آکڑیا ہو یا اے گڑتا مایا نال
اڑ پھڑ کردی شیخ سب سلوار بے
قسمت والا پیدل ہن کوئی ننگھے گا
کاراں والیاں کول کلاشنکوفان نیں
موٹر سائیکل آپ ننگی تلوار بے
گڈی وچ ای ٹر پھرتو ہن
بھن گٹ دیو ڈرائیورنوں گجھ
اگلے چونک چ کوئی نہ کوئی تے منگے گا

ٹوہ کے ویکھوتا نا پیٹی پک ہے جہان دی
بھکھ رَج دُکھ سَکھ نالے بند ماں دی
جیہنوں ایہہ قبول نہیں اوہا لہنوں جائدی
اُنیا اُدھیڑ اوہنوں تانگھ نواں پاں دی

ہریاں پتراں چوں لنگھ کے آئی
ڈھپ ہری پئی آکھے
آؤ مینڈی چھاویں بہو
مینڈا سیک ہے ساوا

دو رُکھ آہے بھین بھرا
 آرسٹک نے پارسٹک نے
 دیشہ ہس راتیں وسنے
 رُکھاں وچ ایہہ جائز نجائز نہیں بندیاں والا
 جائز نجائز اوہناں ناہور اے
 اوہ رُکھ بولی آوے تاں سمجھے کوئی
 رُکھ بولی رُکھ ہوئیاں آوے
 جتنا چر رُکھ رہو پئے بولو
 نہ رہو بھل جاوے
 اس جوڑے نی آل اولاد ہوئی کیریاں چڑیاں
 گل نکل گئی، چڑھے جلوسی
 ہندواں سنکھ وجائے
 مسلماناں تکیراں واہیاں
 سیکھ کر پان وکھائے
 رُکھاں نی بھل کے آپو وچ جلوسی بھڑ پئے
 کر فیو لگ گیا
 سن سنتالی وگ گیا

کوٹھیاں خالی ملن جلو سی چھڑ پئے
بھین بھرا والی آئی گئی ہو گئی
ہُن کسے وی گل تے جدوں جلو سی چڑھنے نہیں
آر سڑک نے پار سڑک نے
کھڑ پینے نہیں رُکھ بولی نے اکھر
اکھاں والے سَنگھ اوہناں کی پڑھنے نہیں

روزِ مِلدیاں دی اک دُوجے نوں
کنو کن سُنائی اچنہا گل

بھلیو کہ جیون بھل گئے او
یاد کرو ہُن مڑ کے
جیون رل کھاون
جو سبھ نوں ملے مس لونا
جیون رل گاون
یاد کرو ہُن مڑ کے
بھل کے رل گئے او

ناظم حکمت جیلوں

سے دا اسیں اک پاسا

دوجا پاسا جگ

سے دا اسیں اک پاسا

دوجا گل خلقت

سے دا توں اک پاسا

دوجا پاسا میں

اسیں دوئے.....

ناظم حکمت جیلوں

رباعیات

(1)

میںوں چم کے آکھن لگی
ایہہ ہوٹھہ نیں اصلی جیویں گل کائنات ہے
وکیہ اسمانیں یاں وت مینڈیاں اکھیاں اندر
کوئی ویکھے نہ ویکھے تارے ہن تے سہی

(2)

میں اک بندہ، ترک بولی دا شاعر
ناظم حکمت

سرتوں پیراں تائیں میں بھروساں ہاں
سرتوں پیراں تائیں گھول ہاں آس ہاں

(3)

”بھروساں پیالے اپنے اندر

ایس پیالے دے مٹی نال بھر جاون توں پہلاں“

بولیا عمر خیام

ترکھے نک والا پیروں واہنا اک جٹنا اوہنوں تنگی جاوے

گلابی باغ چ بیٹھے نوں

”تارے گھنے آسمان تے نیں

گھنیری جگ تے نیامت ہوسی

اساں پر فاقے ہاں

روٹی جوگے پیسے کوئی نہیں

شراب میاں جی کتھوں بھریے“

مشیر خاص

تھیرا آکھیدا اے رُکھاں دا وساہ نہ کھاؤ
ایہہ وچو وچ ملے ہوئے ہے
اک پارٹی
چیویں کمیونسٹ سن کسے زمانے
اوڈے ای خطرناک نہیں
اصلی انڈرگراؤنڈ نہیں اُپر شوالے ایویں قسماں ناواں دا
پوری سمجھ جے آ جائے اک نہ چھڈو
پر چھوٹی چھوٹی ذاتی سیاست ویہل دیوے تے سمجھ آوے ناسانوں
ایہناں ماملیاں دی
کلا دوکلا ٹک چھڈدے او جیہڑا
فائدہ اوہناں دا اے
اوہ اک دے ویہہ ہو آوندے نہیں

مُرد ویکھو

چڑھی اچیت ہنیری اچتیں لہ گئی اے
مینہ دی پھنڈ لھیٹ کے نالے لے گئی اے
ہے کچھانو اوہا انبر؟

اڑیاں بھجیاں رُکھاں دے پٹھاں
لالیاں دی کوئی جنج ڈھکی اے اگے پئی،
ایہہ لٹ جیہڑی اکدم پے گئی اے؟

مُرد ویکھو متاں کوئی کھول بھنڈارا گئی اے ہنیری گھا دے اندر

کھیال

نرا بولی بدلن نال ای دُنیا بدل نہیں جاندی
دُنیا اوہا رہے تے بولی بدلی ہوئی وی اوہا ہو جاندی اے
دُنیا بدل ونجے تے بولی جیہڑی وی ہووے اوہ نہیں رہ سکدی جو آہی
دُنیا بدلن جی دا اصلوں بدلن ہے
جی دا جی نال اندروں باہروں اک تھی ونجن،
اندروں باہروں اک تھی ونجن جی
جے رزق کماون کھاون اوہناں دا سانجھا ہووے
اندروں باہروں اک تھی ونجن جی تے بولی ہور ہوندی اے اوہناں دی
سو دُنیا بدلن بولی بدلن اکو کم اے
کم جھٹ پٹ ہوون والا تے نہیں
پر چھوہیا تے جھٹ پٹ جاسکدا اے اپنے آپ نال ایہہ گل کر کے
ہاں اپنے آپ نال ایہہ گل کرن چ ویلا گجھ تے لگدا ای اے
ایہہ گل وی ہے تے بولی ای
پر ہے گجھ بولی ہور جیہی

جیو کا

سمندر مینڈ ڈیا

دو تر بکے لُون چھہا جا امرت ہوٹھاں دا
سا کوں اپنی جاگ بہوں اے جُون نویلی لئی
چھل چیتز دی چھٹ پا جا
ایتنا تیل گھنا ہے آس دے دیوے گوں

ناظم حکمت جیلوں

سانوں اوہناں ڈک چھوڑیاے

میںوں کندھاں اندر

تینوں باہر

ڈکھتے ہے پر ڈکھ گھنیرا اوہ ہے

جیہڑا جاڈیاں نہ جاڈیاں

لوک دلاں دے اندر جیلاں لئی پھر دے نیں

گھنٹے تاں ہن مجبوری بدھے

مختی سگھڑتے ہے

ساڈے والے پیار دی چابی ہتھ اوہناں دے ہووے

تے بوہے گھل سکدے نیں

اوہا پھیر کرن
(ناظم حکمت جیلوں)

ول اتو سویر

ول داکھ بگیچڑے اتو سویر

ولاں پال تے پال گھنڈی دار ولاں

گچھے مُڑ گچھے

وچ گچھیاں دے دانے وت دانے

چھوہے دانیاں نوں لوہ چھوہے چھوہے

ول دھول محل، وت باریاں باریاں وت جگ مگ

مُڑ دھرت تے رُکھاں سمندراں تے، کنیاں ورھن پیاں

مینڈیاں ہتھاں تے مُونہہ تے اکھیاں تے،

مُڑ مُڑ گھا اُتے کنیاں وِسیاں مدھیاں جان پیاں

وت دینہہ مینڈے اِکو جیسے نیں جو

وت دینہہ مینڈے اِکو جیسے نہیں جو

دھاگہ پھرے تانے دھاگہ پھرے پیٹے

وت رات،

اسمان تے مُڑ تارے

سبھے بولیاں وچ بولے بول اوہا
”تینڈڑے نال ہے پیار مینوں“

وت رُکھ دا جھاکنا ڈُس وچوں

سَلن جیونے دا نت نت اوہا

جیہڑا جھٹ اِکو اوہا لیندا اے مُڑ ہر موت مَنجے

برف برف

مُڑ ہوئی مُڑ ترکھی مُڑ برف برف

کپڑ بن مینوں سڑکوں نت لاہے

وت بال بلونگڑے نچدے نیں ویڑھے وچ پئے

ویڑھے وچ پئے وت بال بلونگڑے نچدے نیں

بڈھڑی کوئی پئی سڑک توں لنگھدی اے

پئی سڑک توں لنگھدی اے بڈھڑی کوئی

(اُنج آکھ لو اِنج آکھ لو)

راتیں دھول محل

وت باریاں باریاں نت جگ گ

سچ لئی اٹھن خیر کان نکلسن

لڑن خلق دے حق لئی سچ لئی
خیر حق نوں سچ نوں جا بجن

ہنج پُپ تینڈی

مسکار تینڈی مسکار تینڈی

تینڈا کھرد ہسن

وت کھلدا یاں دنداں دی لشک اوہا

ول اتو سویر

ول دا کھ وٹاں نال گھنڈیاں مُرہ

گچھے مُرہ گچھے وت دانیاں نال پئی کھیڈ دی لوء

لوائے دل مینڈا

مینڈی جان کرشمہ ای پھیر ہوون

اوہا پھیر کرن

پھیر کردیاں اوہا نہ پھیر کرن

بلی دتے بچے
بلدیاں کنوں بچاون کیتے
ست گھر بدلے سچے
نہ گھر اپنے نہ پرانے
نہ پکے نہ کچے

ناظم حکمت جیلوں

چندن سر نہیں اکھیاں مینڈی بجن نیاں

وچ نہیں لہراں ہریاں

کیہ دساں بھراؤ کہانی اتنی اے

نوں ورھے تھیئے نیں

اساں ہکی دو بے نا ہتھ نہیں چھوہ کے تکیا

میں اس جائیں بڈھڑا تھی گیاں اوہ اُس جائیں

آہناں

بھری بھری تینڈی گوری گچی لہر بنیاں بن گیاں ہوسن

وت آہناں نہیں

اساں نی قیدتاں ہور ہوئی

بڈھڑے تھیئے نیں اوہ جیہڑے اپنے آپ نے پیار نی قیدے بند نیں

سفر

سیٹ ریزرو آہی مینڈی
بڈھڑے قلی نے بھاڑ اپیا ہیک جیہی لائی نکل گیا
”اوتنا سیک لینیں“

ڈھڈ جیہدے نال سک جائے
اُتنی جاء گھیریں جیہدے تے ڈھوا ٹک جائے“
اچتیں سہی ہو یائے

سیٹ پئی سنگودی اے

اوہ دیشہ لاء

مُلک مُلک وچ سیٹ وچھائی آوناں ڈھوا نہیں پورا آوندا

جنگل جنگل وڈھ گھتیاے بالن

ڈھڈ دی ٹھار نہیں بھجدی

ناظم حکمت جیلوں

تینوں ٹھونہا نہ آکھاں ویرا؟
ڈردے ہنیرے اندر جو رہنائیں
چوانہ آکھاں؟
ہر ویلے تر بھکیا پر پھر کینائیں
سے سہم دے جپھ وچ جچھیا ویر گنڈویا نہیں توں؟
اگن پہاڑ دے موگے وانگوں مُونہہ ڈراونا آپنا تینوں نہیں دسدا
اک نہیں پنج نہیں توں کروڑاں ہوئیوں پوڑا ایہو اے
جدوں ایالی بکل وچوں ڈانگ اُلا ردائے
وگ تک اجڑ رلنائیں
وت چڑھنائیں چائیں چائیں بکر منڈی جا
عجوبہ ہیں توں
مچھیاں نالوں ودھ کے
پانی پانی ویکھدیاں نیں جو سمندر ویکھ نہیں سکدیاں
جگ تے دھرو دھگان ہے جو سبھ تیرے ای پاروں نہیں؟

جے اساں بھکھے آں ہارے ہٹے لہو لہڑے،

جے اپنی شراب لئی

پھیسہ مدھ کے سانوں پڑی آوندے نیں اگلے

تے ایہہ سبھ تینڈا ای کیجا کتیا نہیں؟

دل آکھن تے نہیں ویر پیارے مینڈے

پر دس کیہ کراں

نہیں تینڈا ای دوس گھنیرا؟

کھیال

جگ تے آئے تے سہی
نینہ نہ رج کے نیتا
لنگھ گئے سنگ ہزاراں کولوں
ور تیا پت پر تیتا
لتھ لنگار گئے
بھر نہ ترو پاسیتا
نیڑ خدائی گئی اکاہری
جیون کوارا کیتا
رُکھاں ہار دواٹھ نہ ورتی
وِس نہ سُر کی اِکدو جے دی رس امرت نہ پچتا

کھیال

ورتن چت ہے، چت ست چیتا

چیتا سینتر سان 1

بھل ہے لگا گھر چیتے دا

آ وچ وئے گمان

سان گماوے سینتر ویتے

گھرنٹ کرے وراں 2

بھل گھر چیتا چت مت آون

تھیوے نواں جہان

1- سان = نشان، اشارہ

2- وراں = 1) اوپرا، بگانا، 2) ویران

تینوں یاد کرن

تینوں یاد کرن

اوہا کار کرن جیہڑی دس گھیوں:

”نت اپنا آپڑا تروڑ ویکھو

ایس آپڑے نوں جو گجھ ساردا اے

اوہنوں ٹھل ویکھو اوہنوں موڑ ویکھو

جیہڑی ڈھا سکے ڈھا اُسار سکے

نت اپنے وِچ نت دوجیاں وِچ اوہا لوڑ ویکھو“

سوکھی کارناہیں

تینوں یاد کرن

فرید وی ڈس

آپنے توں ماڑے تے

غصہ جدن وی آوے

سمجھو آپنا ای کوئی ٹویا پتہ آ گئے اگے

مَن میدان کرن وچ کسرا جن ہے کوئی

ہونی وی ہوئی

مَن میدان نہیں ہونا جد تائیں گل میدان نہ مَن ہو جاوے

گاؤن

آوُستی کَلہ جِکائیے
اپنی تِج دِیاں پِٹیسے بُتیاں
پُورے ڈر دِیاں کھٹیاں گھتیاں
مڑھ نیڑ جو اوہلے کیتے بھٹھ نیاں وِچ ڈاپے
دین دھرم نہیں بھیت بھلاوے
کرنی سبھ دی اک نپ کھاوے
نارو دی لاه لپا پوچی کال دی بات بُجھائیے
وکیا میں داوست ولیوا
سک گیا سانجھ دا سچا میوہ
سوگلاں نہیں پٹھہ ہلاں دے بھل کے پھیرا پائیے

وصیت

جیہڑی ایڈی میں ایمپائر بنائی اے

کلیاں

خالی ہتھیں

دُنیا اُتے گھکائی اے

مخت عقل تعلقات سبھ گلاں گلاں

کرن والی بس اِکو جے

اِک اصول

بس او سے دی دوہرائی اے اگوں

بھل جاسو رل جاسو

پیسہ گونہہ وچ ڈِگا ہووے

مُونہہ نال چکنا پے جائے چک لئو

جے اُک گئے تاں مُک گئے

گُونہہ تے اپنا ہوندائے اندروں باہر کیتا

پیسہ پرایا ہوندائے باہروں اندر کرنا پیندائے

”رَب پیسہ نہیں“، نہیں ہونا

پر پیسہ رب ضرور ہے

شکل بدلدا رہندا اے پر اصل نہیں کدیں بدلدا

میںوں خاب خیال دی ویہل نہیں بیٹا

سانوں سچ تے اوہا اے جو وارا کھاوے

وائی

(4 نومبر 2007)

سُنیائے فی بھنکیاں دی توپ چل پئی
ہائیکورٹ تے یونیورسٹی سچے کھتے پھنڈیاں گنیاں
ڈاکخانے دا گنبد سُنیائے تریڑیا گیا
پر ٹکٹ لفافے اندروں اچے وی ملدے نیں
وکتھی وچ عجیب گھر سو
اوتھے بُت نیں پرانے باتشاہاں دے جامے
گئے سمیاں دیاں یاداں
توپ آپ تے مُرد نہیں سکدی
گولہ ایویں سوہیں اڈ کے نہ اودھر جاوے
تے سکے پرانے آکھن اسیں وی چل پئے آں

دُھواں دُھکھدا اے

دُھواں دُھکھدا اے

پھولیاں لال نہیں تھیندا

وچ پوٹی تھین دے شوپر ادھو سُدھ نہیں

گھراں دے ہسپتالاں دے درد جیہناں وچ بند نہیں ہزاراں

آکھو پھولنہاراں نوں

ڈھنگ نواں کوئی دُھونڈن دُھوں دُھکھاون دا

پنج تے بیٹھا پڑھناں
 گالھڑ آئی اے
 بھنجے پئی کوک دی تلی
 اگلیاں دوہاں ہتھاں نال نپ چائی اے
 کوئی پھسیا تر بکا چھکو اے
 کہ مرلی وجاؤن گئی اے ایہہ پری واسن
 چورا کھیں اسیں اک دو جے ول ویہنے آں
 اچیتی اکھ مل گئی اے
 نکئی جیہی اک لہر سلیٹی گھاہ دریا وچ پھر گئی اے
 ہن ساہمنے رکھ تے بیٹھی گھورے
 ”رکھ سغات ایہہ جوٹھ پرائی
 نہ ایہہ کھیڈ نہ کھا جا
 پٹ سہدے اونالے تاڑ وی رکھدے او“

پلس والے دی راہ جاندی مائی بھوگی نال گل

”کھوتا گل نہیں سندا

ڈنڈے دی مندا اے“

”کھوتا گل نہیں سندا توں سن کھوتے دی

کیہ پتہ اوہ سندا ہووے

کیہ پتہ گجھ کہندا ہووے

جو سنیں تے روویں

پر توں کیہ پتہ پکھنڈے دی مندا ہوویں“

بھکھ بھنڈا ر دے ورتا وے جو رتے نیں
وال وال نیں بچھے کھلے دِن جو
نگ دا لندا چلاون جیہڑے گتے نیں
پچی سدھی خلقت نال تے کرنوں رہے
گرسیاں اُتے چڑھ سوا یہہ گڑبگتے نیں
آوندی رات دے ڈردے اکھ جھمکدے نہیں
فجرو فجریں یو ہے ایہناں دے ورتے نیں

لوڈ شیڈنگ

پگھردیاں بلاں تے ویکھو لمب کھری
اوہا کلی گپاہ دی نہیں؟
دھکھدیاں انگلاں وچ وچ جو دھاگہ تھی

بابیاں شاعراں آپنی وڈیائی دی اخبار سنی ہس بولے:

اساں نماڑیاں
اپنے ورگیاں نال کرن گل آریاں ہاں
اساں فارسیاں تے ٹنگے جُبے گلے نہیں
اساں ٹھہ دربار سجائے تکے پلے نہیں
اساں سنسکرتاں دے چونکے پوچن نہیں آریاں
رکھی مئی ساجھی کرن لیائیاں ہاں
جے در درساں دیاں چنڈیاں ساڈی سنی اے
تاں پہلوں پن اپنی
لاہ سہروں بھونیں مار مئی ہار ہوون

شاعر

وکیھو اڑیو ہے نہ سیانا
حرفاں اوہلے لگدا پھردائے آپ تے سانوں آہندا اے
نِکلو آ گئیائے ویلا

گزر گئیاں نال گل

آؤ جمیئے وت نال بھراؤ بھینو

دکھاں دیاں اتھاہاں وچوں بائیں چاہتھہ نیو اساڈے
بند غاراں وچوں تساں تے ہن کوئی سگویں پرت نہیں آونا

چیرکاں تساں دیاں نہیں اونویں پرت سنیونیاں
دھرتی پٹھہ دبائے ویلے وچوں اساں ول نظر کرو

پیلیاں واہن والڑیو

فکر دی بیڑی پہن پیری اندر کھلیو کھلیو

چرکھے ڈاہن والڑیو

چاکو اچھک اچھک وگ چھیر دیو

گواں تے ٹنگیو راجو

پھٹھہ ہتھ لہارو

سار سوارے بھانڈیاں وچ ای ٹھیکر تھئے گبھارو

واریاں بدھی دیاں دکھاں نال تر بکا تر بکا بھرو پیالہ

نویں جیون دا

اپنی رت نال بھرے سیاڑ وکھاؤ سانوں
 آؤ دساؤ ایہہ اوہ جا ہے جتھاں گھل تساڈی
 چھانٹیاں نال اُکھیڑی گئی
 اک پلک وگار و سارن پاروں
 ٹھکيا ہالہ ویلے سر نہ تارن پاروں
 سانوں پتھر وکھاؤ ٹیسیاں اُپر جتھوں تلکے پیر تساڈے
 لکڑ وکھاؤ اپنیاں سولیاں کان جیہڑی تساں آپ گھڑی
 وٹے رگڑ جگاؤ بچھ گئے دیوے
 کوڑے دسن پھٹ چہیندے
 لہو تساڈے نال گھاڑے لہڑے
 سیٹے بل مُرد جوڑ کے کھولو
 کرو کہانی لمی رات و ہانی دی
 اساں تساں دے نال ای جانو ٹردیاں اتھے آ گھلیاں ہاں
 اسانوں دان کرو
 سہج تے آس تے پانی
 دان کرو ہٹھ گھول کرن دا
 دان کرو سانوں سار پہاڑ اگ منکھینے
 دیہی دیہی سانوں جوڑو مقناطیس بنو
 پھرو اساڈیاں ناڑاں اندر

ساڈے مُونہہ کھولو

رچولہو وچ ساڈے

بولوں وچ بولو

(پابلو نرودا دی اک کافی وچ وادھا گھاٹا)

SUCCHET
PUNCHAM.COM

آڈ دا پانی

نہ دریا نہ سماں سمندر
نہیں برقاں دے جائے
لمبڑاں دے گھوہوں گڑ کے نکلے
یاں انگریز دی کڈھی نہروں بیلداراں دے ٹورے
وڈھی دے کے گھلے کرائے موگھے تھانیں آئے
نہ وس روڑھن نہ وس بوڑن
وارو وار کپاریاں وچ پھرائے
کنیں پئی اے چواچوا دریا بندائے
اتے ہوندائے سمندر تریکے اندر
بت گھردی جے گوڑ نہ چھڈیے
کوٹھے بھردیاں پیلیاں کلر کر سکے آں
جے دل کڈھیے
ایتھوں مر کے وت رل بدلیں ورھ سکے آں

مینڈی اک سکھ بُرکی
 ہے کِنیاں دی دُکھ بُرکی
 ایہہ کیہڑا پڑھے پہاڑے-
 پل پہراوے لئی
 بھرے بزاریں پھر گئے
 کتنے ننگ ورھے
 ہُن کیکن کوئی ہاڑے-
 بھکھ دی چپ کہنی
 رنج وا بے کیویں سُناون-
 نیویں سُنتیاں نوں
 اُچ بانگاں کیویں جگاؤن-
 ہن گھائے ہاریاں ہمتھاں
 راج بیا بے دا
 کوئی کیکن سروں اُتارے

جس دن شاہمی سڑی اے
 اوس توں ہفتہ نہیں تے دس دن پہلوں دی ایہہ سمجھو
 میں سکولوں نکلیاں
 گاؤں کنیں پیائے:
 ”وٹے دکھاں دے غماں دیاں ڈھیریاں
 لے لئو ٹھنڈیاں تے مٹھیاں گنڈیریاں“
 میں اگیرے ہوياں
 گلوں ننگا اوہ لگ دی ٹنگی رتا پٹکا بنھی
 گامے شاہ تے میلا رام دی مل دے کولوں
 ریڑھی ریڑھدا لنگھ گياے

گتتا مونہہ کھول کے ساہ لیندا مینڈے کول آئیے
 رُکھ بیٹھ میں بیٹھا سُنو گیاں
 اوہ ہور اگیرے ہو یا اے
 میں ڈر کے تراہیائے
 اوہ گھلا مینوں ویہندا اے میں وقتا چایاے
 اوہ پریرے گھل کے
 مونہہ ہوا وچ کر کے بھونکیائے، ٹر گیا اے
 گجھ چر مگروں پچھے میں ویہناں
 کنڈ نال کنڈ جوڑ کے بیٹھا اے
 میں ڈر وٹ گیاں
 جے ہلاں تے ایہہ خبرے کیہ کر جاوے
 پر نال ای سوچ بگانی جیہی کولوں لنگھ گئی اے:
 گلاں جیہڑیاں پُرانیاں سُنیاں
 سچ ای ہون متے
 لیہنوں میرے کولوں ڈر نہ ای آوندا ہووے
 لکھن پڑھن نوں کل تے پا کے اٹھیاں ملکرے
 اوہ وی نالے اٹھیاے

ادھ پیراگے اگے ٹریائے
 جیویں راہ پیا دسدا ہووے
 میں اکدم مُڑیاں پہاڑی چڑھیاں خبرے لہہ جائے مگروں
 اوہ پرت کے ویہندائے، ٹپ کے اگیرے ہو پہاڑی چڑھیا اے
 مینوں ہُن اوہدی بھونک دی سمجھ لگی اے
 اکھے ”سُو سارے
 چارے گوٹ سُو
 ایہہ بندہ جُون، سمجھاؤ ایہنوں کوئی“
 اوہ اگے میں مگر پہاڑی لتھے آں
 پرے پینچ تے یونفارم وِچ
 نسیا سکولوں جوڑا بیٹھائے
 وارو وار لفافے چوں گجھ اِکدو جے دے مُونہہ وِچ پاؤندائے
 لاہ تصویراں اپنیاں ویہندائے
 گروی گتا ویکھ کے چیکدی لتاں اُپر کر کے بہہ گئی اے
 مُنڈا ہسیائے
 میں اجھک کے مُسکیاں
 گھور کے پچھدی اے ”کیا ہے“
 میں جھکدا آہناں ”میرا نہیں“
 اوہ بسر جیہا چھنڈدی اے نک پھلا کے

میں بھیرا پے کے ٹریاں
کتا کتھے گیاے؟

میں گھاہ وچ لکدی ڈنگی ڈنڈی چھڈ کے ٹریک تے چڑھ گیاں
گارڈ پرانا آہنداے
”صاحب جی تسمے بنھ لئو“

کافی

نال بجن دے ریئے
ہتھ شتھ کولوں پوایئے چا
لہندا ہووے تاں لاپئے چا
آپ اوہدی تھال ہیے

کندھی چنانہہ دی
 مائی وڈیری
 جھنگ کالجوں پک نک آیاں نوں پچھدی اے
 ”کتھے پڑھیندے او“
 ”وڈے سکولے“ ہس کے دسدے نیں
 ”کیہ پڑھیندے او“
 ”اساں اردو انگریزی“
 ”فارسی آوندی ہے“
 ”نہ کوئی نہ“
 ”پڑھیا کرو، سُنیا نہیں جے
 فارسی پڑھسی گھوڑی چڑھسی
 فارسی پڑھسی بھکھ نہ مرسی“
 کولوں جتی گنڈھیندا آبدائے
 ”اماں جیہڑی کھوینی ایں اوہا کھاندے نی
 اگے پک کے آونی دلیوں آگریوں
 ہُن وِشنگٹن والے رنھ گھلانڈے نی“

جتھے گھاہ وچ پنجاں واء وچ پر نہیں چڑیاں دے
بھوں جائے بھونیں بھوگ جڑے جتھے رُکھ نہیں
اوتھے کیہڑی قلم دی لوڑ
وس گھسے جتھے دل نہیں اوتھے کیہی کاگت دی تھوڑ
اوتھے آپ لکھت نہیں بے پھل دینہہ
آپ لکھت نہیں زورے تورے ٹھلن دیاں سدھراں نال رچیاں راتاں

میاں مٹھو دی واپسی

”کیوں آیا نہیں ساڈے کول
جا چوری کھاتے بندیاں دی بول
جا توپ چلا اوہناں دی
تاش دے پتیاں وچوں اوہناں نوں
دس لیکھاں دا لکھیا
بندیاں بھانے اساں تے کئیں کئیں کرنے آں
بندیاں بھانے تساں وی ٹئیں ٹئیں کردے او
کاں ڈٹھے نی پر کٹویندے؟
کاں ڈٹھے نی پنجرے پندے؟
جا ماڑے جھینے لوک ولا
گھمب کھہا اپنے وی اوہناں دے وی“
توتے چپ نہیں اپنے ہیرونوں لہین آئے
کاواں دی بولی اوہناں نوں گولی بن گئی اے
توتیاں چپ گوب نہیں

اک مرا سی بچے دی گل

پیلی چوں پئے لنگھدے ساں

نیڑیوں جہاز لنگھیائے

تایا ساڈا سی سُر کملا

واج نہیں سہہ سکیا

لما پیائے تے اینا ای کہہ سکیائے

ہُن تسیں گھراں نوں جاؤ

جے لگدائے تے اوہ سُر لاؤ

جیہڑا ایہدی کاٹ کرے

رہیں کورس پارک دا جوڑا

اج بُجھے بُجھے نین دوویں پنج تے بیٹھے

پرسوں مچے پئے سن

وچ دن آئے گجھ کر گئے

کہ رات آئی اے

میں آہناں متے میں وچ روک نہ ہوواں

پر پرسوں رُکھ نال ٹیک لائی بیٹھا میں ایویں لکھدا

کاں ساں ایہناں بھانے کہ ساں ای کوئی نہ

پیراں وچدی رنبی لنگھاوے مالی بھوں چوں

مہندی رنگیا سر وی گوڈیاں وچ پھر اوے

ایہناں بھانے گالھڑ پوسیاں لاوے

اک دو جے نوں گھٹ گھٹ چمہدے

کری جانڈے سن ایویں جیہیاں گلاں

اج سر سٹ گم سم

ساری عمر دی جمع جتھا جیویں لا ونجا بیٹھے نین

رکن من مینہ پندا
مکھ سانہ پتر دا دھووی
اتھر بن ڈھیندا
وت بھوئیں تھناں وچ لہندا

جو جیون سو جاگ رُکھاں دی جیون
بُھکھ سُنکھیاں دے ساڑے ہاڑے لُوں لُوں وچ سمو کے
سانجھ سنگیت دی گھل کھیاں دی ساہ گراہی تھیون
دڑ ویاں کندھاں وچوں اُگھرن بات جیویں مُونہہ آئی
ہستردِ ملکہ دا میں دا گمآں
آپا ونڈ بھنیون
روڑی رلیاں اندر پھٹن سبج پنیری ہو کے
گھٹ چیترا دا گھٹ ساون دا
بک پیاون پیون

ساون 2008

بدلیں مہر بھری
بھونیں وسن نوں تا نگھے
قہر دے شہر پئے
گھراک دو جے نوں ڈوبن
راہ راہ پانی نوں روکے
قہر داراج مکے
کیویں، سوچئے بھلا کھلوکے

میرے پیریں بلوگٹرا اڑیائے
تھکتی جانائے میں ویاہ تے
اوتھے کیہڑا آ گیا ہونائے ایس ویلے
لہنوں کیہ پر ایویں راہ وچ وڑیائے
ٹھیک ٹائم تے میں تے پونچنا ہوندائے
جیہڑا اصول اے

ویاہ والے ہال چ بیٹھا سوچناں
میں اوہدے راہ وچ اڑیاں
ایہہ خیال مینوں کیوں نہ آیا

انج رات

تیرا لکھیا پڑھدا پیا ساں پنجویں کہ ستویں واریں

ہر واریں سمجھ بدلدی سی پئی

بتی اک دم چلی گئی اے

باراں وچ گئے ہوسن

(نویں ٹائم دے - پچھلے دے یاراں)

پتہ وی ہوندائے جانی اے پر پھیر وی لگدائے اکدم گئی اے

مارشل لاء داسن کے ہر واری لگدائے جیویں۔

رات انج اوہا اے کل والی

بتی چلی گئی اے

میں اٹھ کے بوہے بند کرنے نہیں

اک وجے مڑ آونی اے

مڑ جاگو میٹی اٹھ کے بوہے تیکنے نہیں

بند ٹھیک ہوئے نہیں نہیں ہوئے

پر کل رات تے بدل ناہا

وِچ وِچ گڑھکدی ہانڈی
کنیاں دی ترپ ترپ وی نہ آہی
جیویں مُنڈ گھنڈیاں نال پچھلیاں کردے ہوون بڈھڑے،
وِچ وِچ چمک وی کوئی نہ آہی
ساہمنے پئی کتاب نوں پنسل کاغذ نوں
پلک جھپک کجھ ہور بنا لکاون والی،
نہ کل کول ہا تیرا لکھیا

ڪالھ رات۽ نى
تڻڙى لال سڀاھى
دڻڻھ وائے پئے پھڀرن گؤچے قلڀاڀاں
لکھڀا نھڀڀڀن مڻنا

جیتیاں بہرن دیو
ایتکاں خالی چھڈو پیلیاں دلاں دیاں
ناں ناویں دی فصل نہ گڈو
ساون ورہن دیو
خوشی چاہے اُگ پوے جواج تائیں نہیں اُگیا

اسان کتاب

آؤمڑ پڑھیے ہیر دمودر
بن جھیور بھئیے سیپ دھگانی راٹھاں دی
ہتھیں گھرے گھر ٹھیلے بیڑے
کھول چنانہ تے کھڑیے

آؤمڑ پڑھیے ہیر دمودر
رلیے آتن ہیر دے

سانبھ ولاں دی کریے ولایے پیو بھائیاں دا میلہ
راتیں بھوہرے پہن کے پنپے جوگنیاں
سر دھرتلیاں تے موڑیے چڑھدے لشکر
گپ گپ سٹاں جریے پنے نت نت کھیڑا
لے رانجھن یار کلاوے موہرے قاضی دے
بھالایے کوٹ قبولے باروسایے

آؤمڑ پڑھیے ہیر دمودر

ہُن درشن ہور دوارے بلی درشن ہور دوارے (رہاؤ)
گلی گلی وچ دے دے جی نیں سانجھ بھنڈارے
گوڑ فریب ہے ٹکڑ کارن کیر فقیر دا اوہلا
دل دی نذر نیاز لکائی پھر دے مارے مارے
اک دو بے ہتھ بیعت بے ہووے نظر کرم ہر ہر دی
مر جیون دی بھکھیا ڈھیوے ڈھک ویکھوڑل سارے

وچ قصر قصور دھمال

نال تینڈے نت جیواں لالں نال تینڈے نت جیواں

بول تینڈے سچ ٹکر لنگر لنگھدے پل دا لاون

کرنی تینڈی بھر سرور ہے بک دماں دا پیواں لالں

نال تینڈے نت جیواں

مخمل پٹ ہنڈا ونہارے ہٹیو ہٹی وک گئے

تینڈا کتیا تینڈا اُنیا جیو جامہ سچ سیواں لالں

نال تینڈے نت جیواں

سرتے تینڈا چھت اسمانی دس حدے دیاں کندھان

سردل کل اکائی لنگھو مٹ جائے اچڑا نیواں لالں

نال تینڈے نت جیواں

دھن دما مے وچے جدو کے آپو اپنی پے گئی

بول تینڈے سر ہور جگاؤن سناں جے ہر جی تھیواں لالں

نال تینڈے نت جیواں

سودا

بزرگو کوڈی سیر مکو

مُل نہیں ماڑا

آن بزار کھلوتے اوتاں ہتھ بزار مہار اے

تگڑ ہی تلوار اے ناہہ تے کرویکھو

دربار بزار ہُن اکو گھر بے

اوہو سہرا اوہو سلامی

چڑھ گئے اوتاں ڈُھکو بزرگو

شاہ تُسیں، تُسیں صوفی صافی

شاعر گنی علومی

وچ مشہوری سچ کھلوتے تے گھنڈ لگو

لتھی چڑھی کسے وس نہیں بزرگو

کوڈی سیر مکو

گاؤن

کوئی پار نہیں رات اساڈی دا

نت منجدهار ایہہ سار اساڈی

ایہا چائن ایہا اوہلا

ایہہ ملن نت میلہ

کُل جہان ایہہ رات براتی

کُل جہان اسیں سارے

ہو گزرے جو واریاں پہلوں

اے جو ہو ونہارے

کوئی پار نہیں رات اساڈی دا

ایہہ اج آئی وت نہ جانی ایہو وار اساڈی

نہ دل مرلہ نہ دل ترلا

نہ لارے نہ دھاڑے

دھن کُل دا، من کُل دا سانجھا

اٹھ گئے ڈاڈھے ماڑے

ایہا رات جتن ایہا رات وطن
اساں دینہہ پردیس و سارے
کوئی پار نہیں رات اساڈی دا
یکھیں لکھی ازلی ابدی ایہہ ہتھ کار اساڈی

SUCHEE
PUNCHAM.COM

چند بدلی توں کتنی دُور ہے
بدلی کتنی دُور ہے رُکھ توں
چند دسے نہ بدلی
چند چائن بدلی وچ رستے
بدلی رُکھ تے و سے
دوری نیڑ توں جاوے نسدی
نیڑ دوری چوں ہستے

تینڈا لکھیا پڑھاں
گھتے پیا کوئی در
اگوں جگ سارا پک گھر
کوئی بھت بھیت نہیں

گاؤن

شاماں پے گئیاں
دیوے دلاں دے بالو سجنا
دُھپ وچ دُھپ گئے اکدو جے دے نین نقش مُڑ بھالو
نہ کوئی پاڑا نہ کوئی واڑی
ہر کرنی دانک سُنک رلیا دیگ رات نے چاڑھی
سجنا لنگر نینہہ کھوالو
رین سگندِ ھیں سر پرِ ملسن جیہڑیاں راہ وچ رہ گئیاں
شاماں پے گئیاں
کال ہے لال خیا لو سجنا
دیوے دلاں دے بالو

آپا مار پٹا کا

اسیں کٹھے بھرتی ہوئے آں دوئے
کٹھیاں ٹریننگ کیتی اے
کدیں اوہ اگے کدیں میں اگے
ماروی کھانی کھاروی کھانی
میں گنگ دام اوہ گلاں دا گالھر
ایہو بھیت وی آہیا خورے یاری دا
آکھ ویکھ کے ڈیوٹی نال لوانی
وکیل چھڑے نیں جدوں دے آسیں ہائی کورٹ دے آل دوالے ای رہے آں دوئے
کل اوہ ڈاکخانے آلے گیٹ تے آہیا میں اُرلے تے
کھسکدا اوہدے کول ٹر گیاں
گلاں اوہدیاں
”میں بیجو نوکری چھڈ جانی او“
میںوں بیجو ای آہندا آہیا رات جگاندا جو ساں اوہنوں
اکھے ”کل وکیل نوں وھائی اے اتوں تیلکے نوں سرگھل گئیائے اوہدا

گھٹ نشے دا آیا نالے ای لہہ گئے بَجُو، شریکہ ہو یا
کالے کوٹ نوں لگے لہو دا پتہ نہیں لگدا
وڈے کروٹڈیے ہوندے فی ایہہ سور دفعہ دے
اسیں پنڈاں تھواواں دے لوک آں بَجُوا ایویں دھگانے ویر کمائے
آہندے کیہ فی

چیف بہال اوئے ساڈا جیہڑا لایا ای
اوہ پُچھ کے گھروں تہاڈیوں آیا ئے جیہنے لایا ئے
ججاں نال تے لیہناں دی اسیں جرح جراحی سُن دے ای آئے آں
وچوں ٹانگے ہوندے فی بھاویں

ساڈے چیف وی لہندے ای آئے نیں بھلے بھلے
اسیں تے کدی نہیں گسکے

گسکن کیہڑے بھا دا بَجُو
ٹھاہ سلوٹ دی پھتسی نہیں تے اکھ پیٹی تے ورتی نہیں
دھوتی دال وی مسراں دی مَن سو پئی پئی آ بَجُو جانی
ٹریفکیاں دے کوٹھے وگدے فی

مہنگیاں دے تُوں مین دتے سستے، پلویں پاؤ واپسیاں
اچے تے مُنڈیاں دے پٹے نہیں کھولے موبلیاں نے
ڈریکٹ اوہ لیندے ای بنٹیاں توں نیں

پنڈ دی گدوں سوادی نہیں سی لیہدے نالوں؟

ٹکرتے ٹھنگ ای مردے چپہ، اسپس تے وردی پچھے آئے ساں ہے نا بجو
گالھ مندا نہ کریں تاں وردی رہندی آ

گالھ مندے لئی مویا مکا تاڑو تے اوہ وی سدھا ہو پیندائے

اگے سُنڈیائے ٹانگے آلیاں دھول پچا جانی

پر پتی ویلے سر اُگل دینی

ہن روک نہ پھٹ پھٹیا کوئی

ماں بھین تیری پاڑدا چڑھ جاوے داٹ پاتھ تے

نمبر کر نہ نوٹ تے ماما ٹھانے کھلوتا ہووے دا اگے

پیٹی تیری تے اپنا اُسترا لاون لئی

میری منیں نا کٹھے وردی لاسیے دوئے نہیں؟

توں کوئی دل دی دسنی اے بجوا میریا؟

بیڑی پے گئی اے گنگے دی یاری سانوں“

میں پیا اوہدیاں سُنناں اُتوں حوالدار آئیے

میںوں آہندائے تیری تے پرلے گیٹ تے ڈیوٹی لائی سی اوئے ایسے گلے

رات ہتھیری نہیں ہوندی تہانوں اکدو جے تے چڑھن لئی ڈھیکیا

میں پرلے گیٹ تے پُجاں دُر کی پچھوں پٹا کا بول گئیے

آپ تے سٹ کے ٹر گئیے وردی

میری جیبہ کھول گئیے

کل دی کیس چ نہیں پئی وڑدی

اُولُو داغ پہاڑ دی گل

(جیویں ناظم حکمت جیل دے اندروں کیتی سن سنتالی وچ)

ستاں ورھیاں توں
میں تے اُولُو داغ پہاڑ پئے اِکدو جے نوں تکلنے آں
اکھیاں چ اکھیاں پا کے
نہ ایہہ سوتر بٹیاے نہ میں
ہاں اِکدو جے نوں جان گئے آں چنگا
سبھ جیوندیاں چیاں ہار ایہہ ہس وی لیندائے
پاگل وی تھی ویندائے
کدیں سیالی راتاں اندر جیہڑے ویلے چکھوں وگدی اے
سنے آپنیاں اُچ پدھراں دے
جمیاں سہراں دے
تے برف چدرے چیل دے جنگلاں دے
ایہہ ستا پیارِ رُھ پوندائے
تے ایہدی ٹیسی اُتے وسیندا بڈھڑا

واڑھا جھلیندا

لگدی پھلیندا

شوکی واء تے چڑھ کے پٹھ وادی وچ لہندائے

وت رت و ساکھ دی پرتے تے ڈھپ نکلے

تاں ایہہ اٹھدائے

نواں نکور جہان ہووے کوئی ہور جیویں

ڈھیر وڈا، گھن پسریا، نیلا

گھل رسدا خوش وسدا۔

وت کدیں کدیں وچ اوہ دینہہ آوندے نیں

جدوں ایہہ سوڈے دی بوتل اُتے اپنے چتر جیہا پیا لگدائے

ایہدے اُتے پے ہوئل اندر میری نظر تے جاندی کوئی نہیں

پر پتہ اے مینوں اندر پیریں تختے بنھ کے برف تے تلکھہار سوانیاں

تلکھہار ساواں نال

گوئی ایک دی چسکی لا کے ٹھرکدیاں نیں پیاں

وت اوہ دینہہ آوندائے

جد کوئی ایہدا گوڑے متھے والا پنڈورا واسی

آپنے گوانڈھی نوں

مل درگاہ دے درتے کوہ کے

ساڈے کول پراہونا ہو ڈھکدائے

گھر دے گئے اُنے دا پھلا تمبا پائی

چکی نمبر اکہتر

پندراں سالان لئی

SUCCHET
PUNCHAM.COM

گھول

”کیہڑا گھول گھول تھیں کردے رہندے او
سانوں دسدے او کرنائے، خلقت کرنائے
اساں تے اگو گھول ڈٹھائے پکواناں والا
روز ٹی وی تے آوندائے“
”کدیں مکڑا ڈٹھا جے
گھلدا گھل کے جالا اُن کے تاندا
تان کے وچ لٹک جائدا اے جیویں آپ وی جالا ای ہووے
جدوں کوئی وچ کیری آپھسدی اے
جھٹ ہشیار ہو کھاون پیندا اے
جیہڑی پھس گئی اے
گھلدا اے باہر نکلن لئی
ان دینیاں تاراں ویہندی گھلدا کھیہندی اے
اج کیہڑا مکڑا اے پورے جگ تے گھل کے جالا تان کے لٹکیا
جے تساں نہیں ڈٹھا تان تساں جالے وچ ہو

نِکلن لئی پر گھلدے نہیں پئے
یاں مُر مکرے دے ڈھڈ وچ اپڑ گئے او
سو گھول تہانوں بس پواناں دا ای یاد اے
ایویں ایویں داٹی وی والا

SUCHEE
PUNCHAM.COM

سدا

مدتاں ہوئیاں بھلدا ای نہیں
پہلی وار سمندر سنیا
انجن والی بیڑی کھلوتے پانی اندر کھنگدی
بھجیاں تختیاں وچوں تری تیل تری کولوں لنگھدی
اک سرکاری تھڑے تے لاه کے پرت گئی
ایہہ کوئی ٹاپو اے
وچ وچ ٹٹی سڑک نکلی جیہی
نکے نکے کواٹر جیویں سپاہیاں دے
چپ چان، جیویں کم تے گئے ہوئے نیں سارے
کتے کتے کوئی کھوکھا ویہلا سگٹ پان دا
وچ وچ پونی بند کوئی تاکی جھا کدی
سڑک مگی تے اکدم اگوں سمندر سنیا
عجب ڈراونی دُوروں نیڑے آونی
نیڑے آ کے دُور پچھانہہ مڑ جانی وانج

عجب کسے ان ہوئے جہان دا جیویں بے انت سنیہا

ساڈی بند دُنیا دے بوہے بھنیدی

دل نُوں ہتھاں پیراں نُوں

کوئی عجب جیہی کھچ پا کے کول بلاونی واج:

”اُن گنیاں اسیں کنیاں کھیڈن رلیاں ہاں

کئی تھیون جیہنوں ہُجداے

آئے سمندر ہو جائے“

ناظم حکمت جیلوں

اوہ چند تے جاسن
سگوں اگیرے
اوہناں تھاواں تے
جیہڑیاں دُور بیناں نے اہے ویکھائیاں کوئی نہیں
پر اوہ ویلا کد آوسی
جد دھرتی تے کوئی نہ بھکھا رہسی
نہ کوئی کہیں توں ڈرسی
نہ کوئی کہیں نوں دھکسی اگے پچھے
نہ چک کدھسی
نہ کوئی ٹھکسی آس کہیں دی
میں ایس سوال ول ہویاں تاں اوہناں آکھیاے
ایہہ تے کمیونسٹ اے

ناظم حکمت جیلوں

5 اکتوبر 1945

اساں دوئے جاننے آں
اوہناں سکھایائے سانوں
بُھکھیاں رہنا ٹھرنا وکھ وکھ
مرن ہاکیاں ہونا تھک ٹٹ
اے کسے نوں مارن تے مجبور نہیں نیں کیئا سانوں
نہ مارے جاون دا کم اے کروایائے ساتھوں
تجن اساں جاننے آں دوئے
اساں سکھا سکے آں
کیویں خلق لئی لڑنائے
تے روز اگے نالوں ذرا چنگیرا
ذرا ڈونگھیرا
پیار بھلا کیویں کرنائے

کیرا

رُکھ دے پیٹھاں کچے چاول کیر گئیائے اج کوئی
سکھیا ہوسی۔

اک گالھڑ اک کاں نیں آہمو ساہنے

ڈر ڈر چلگدے اکدو جے کولوں

گالھڑ اپنا ڈر ظاہر نہیں کردا

تاڑی کاں ول لائی ہوئی سو پوچھ بھوائی آوندائے

کاں اپنا ڈر موہرے دھردائے

جیویں ایہہ رچھ اے اوہدا، اک پیر کنیا کے اگے اک بھوک کے پکھے

گالھڑ نوں چوپیرا خبرے سمجھدا ہوسی

پکھی چوپیریاں نال حساب داملدے نیں

کاں اُنج وی سیانے لوک ہوئے

پلیاں کتیاں نال تے اٹھن بہن روز دا ہویا

ہاتھی شیر دی کنڈتے وی بہہ آوندے نیں جے موقع بن جائے

گالھڑ اگلیاں پیراں نوں جد ہتھ بنیندائے

تدوں ایہہ خبرے اوہنوں بندہ سمجھ ڈر جانڈے نیں
لئو گالھڑ اک توں چار ہوئے جے
کیرا چوکھا اے
وت وی اکدو جے نوں گھور دے بھدے نیں
اک وچوں خبرے پلس افسر اے
تروہہ نوں پرے پرے پیا کر کے چھیں چاول اڑنھی آوندائے
کاں نے موقع جاچ کے بول بلارا کیتائے
ڈاراں لہہ پیاں نیں
گالھڑ کھ گئے نیں
دور گھلے ہن ویہندے نیں پئے
کاں گھتیرا بنھ کے کھلوتے چنچ چنچ پئے سہج بھنڈارا چھکدے نیں
کوئی کنیاون کوئی بھر کن نہیں
ڈر پستولاں سبھ نے کیساں وچ کر لیاں چلپدیاں نیں

اتو آوندا اے پیا
کل شامیں چڑھی ہنیری رُکھاں نوں جھمب گئی اے
بٹی بندر ہندی اے اُنج وی گھنٹہ گھنٹہ
کل شام دی گئی سویرے آئی اے
پانی بند رہیائے
واء وِچ ٹھار اے
نہا کے جیویں کوئی نکلے
بدلی دے کنڈھیاں تے
سینتر جیہی مساں
کھنڈی جُودی دھار ہے اک ست رنگی

”بس جوڑ کے دیکھو“

اکواریں تیرا لکھیا چھپیا۔

سرناواں: ”بس جوڑ کے دیکھو“

ہوئی نوں ہوندی نال

ہر ویلے اگے رہنی نوں ایویں یاد پئی نال

بس جوڑ کے دیکھو۔

میں لکھ چھپیا گجھ پرانیاں توڑ کے دیکھن دی وی لوڑ نہیں ہوندی؟

توں لکھیا ”پرانا نہیں ٹھنڈا جد تائیں نویں نہ جوڑو“

اکواریں مری مال تے کتوں تھڑے گجھ پٹھ گراؤں آئے بیٹھے دیکھ کے میں

تینوں لکھیا:

”میں اوہناں دیاں اکھیاں اندر عجب جیہی جگ باہری دُوری دیکھی پہاڑاں ورگی“

توں لکھیا ”مڑ دیکھ دھیان نال بھکھ ہونی او“

میں گجھ بھیڑا پے کے لکھیا ’ہاں میرا مطلب ایہوسی شاند

میں اوہناں دیاں اکھیاں وچ بھکھ دتی دُوری دیکھی اے“

توں لکھیا ”مڑ دیکھ اک واریں

بھکھ دتی دُوری نہیں

جیہناں بھکھ دتی اے تیرے میرے ورگیاں اوہناں توں دُوری ہونی او“

چراں چکھوں اج یاد میں تینوں کیتا

جیویں کتاب پُرانی سانجھی کڈھ کے کوئی پڑھدائے

نکی نکی تیری گل مُڑ دل دی اکھ اگیرے کیتی

تیرا ہسن رُن اپنے اندروں پھیر لنگھایا

آون تیرا مُڑ جاون

چراں چکھوں سچ تیری کتاب دا

اپنی پڑھت دا کوڑ میں مُڑ کے پتے پایا۔

ناظم حکمت جیلوں

میں دینہہ چڑھدے دی لوئے گھلا ہاں

ہتھ نہیں کرن سدھرائے

کتنی سوہنی ہے دُنیا

نظر کلاوے نہیں سماندے رُکھ پئے

اتنے آس بھرے نیں،

اتنے ساوے

میں جیل دے ہسپتال دی باری وچ ہاں

میںوں دوائیاں دی بو ای نہیں پئی آوندی

ضرور کتے نیڑے نیں جنگلی گلاب پئے کھڑدے

سمجھ ایہہ آئی اے

پھڑے جاون کوئی گل نہیں

گل ہے ہار نہ منن

بھاں بھاں پلِیاں
تھی گئے سٹھ ورھے
پچڑے مُونہہ وِچ لئی لئی بُھلیاں بُھویاں نیں
نہیں پہلوں کسے نے دِیا
بی بی مُلک دا اک نظریہ ہے
ست گھر ناٹہہ لبھنے

ناظم حکمت

ادھی رات

بس اخیر

کنڈکٹر ٹکٹ کٹیاے میرا

گھر میرے لئی نہ کوئی ماڑی خبر ہو رے نہ کوئی کھانا اعلے

گھر مینوں نہ ہوون پیا اڈ یکدا اے

اوہدے ول پیا جاناں

کوئی اداسی نہیں، کوئی ڈر نہیں

وڈے ہنیر دا گھیر پیا تنگ ہوندائے

ہُن میں دُنیا نوں تک سلکناں

سہج سولی اکھیں

ہُن مینوں یاراں دے کیتے ہتھ دا کوئی اچنبھا نہیں

دست پنچے وچ لگیا چاقو ہُن مینوں حیران نہیں کردا

دشمن مینوں اُشکل نہیں ہُن دے سکدے

اوہناں دی ہُن مینوں نہیں پوہندی کوئی

میں وڈیاں وڈیاں ناواں دے جنگل وچوں

لنگھ آیاں کہاڑا چائی
 کیڈے سوکھے ڈھے گئے نیں سارے
 جیہڑیاں گلاں دا پک سی مینوں
 پرکھ جوکھ مُڑ ڈٹھیاں نیں
 شکر اے گھنیاں تے سچیاں ای نکلیاں
 آپنے آپ نوں ایڈا نچنت میں کدی نہیں جاتا، ایڈا واندا
 وڈا ہنیرا گھیرا گھتی آوندا اے
 ہُن میں دُنیا نوں سہج سولی آھیں تک سلناں
 اچتیں بیتے وچوں کوئی خشبو آوندی اے
 کوئی لفظ کوئی ہتھ آوندائے میرے ول
 لفظ دوستی دا اے
 سو ہندی اے خشبو
 ہتھ وچ ہتھ اے پیار دا
 چیتا مینوں ہُن اداس نہیں کردا
 یاداں کولوں مینوں گلا نہیں کوئی
 ہُن کسے وی گل دا کوئی گلا نہیں
 اپنے ہر ویلے دُکھدی داڑھ جیسے دل دا وی نہیں
 وڈا ہنیرا گھیرا پیا گھتیندا اے
 لکھیاراں والا ٹھاہ ٹھہیہ نہیں کوئی

سرتے بھر بھر بوکے لوء دے پاوناں
ہُن میں سورج تک سکناں
اکھاں نہیں انھیاں ہوندىاں
سوہنے توں سوہنا گُوڑ وی مینوں ہُن بھرما نہیں سکدا
(ہے تے گل افسوس دی بھاویں)
لفظ میری مت مار نہیں سکدے
نہ اپنے نہ ہور کسے دے
ایہہ ہُن حال اے میرے گلاب
موت ہُن اصلوں نیڑے ہے
دُنیا ایڈی سوہنی اے جیڈی کدے وی ناہی
دُنیا میرا پھراوا ہا
ہُن میں کپڑے لاہوناں پیا
ریل دی تاکی وِچ ساں ہُن سٹیشن تے ہاں
گھر ساں بوہے آن کھلوتاں
بوہا گھلا اے
آون پروہنے
دُونے پیارے نیں ہُن مینوں
دُھپ دا سیک کلیر اے نت نالوں
برف چٹیری اے نت نالوں

پک دُکھنی (ناظم حکمت دہ ورھے نی جیلوں)

جے ادھا دل مھاڑا ہے اتھے ڈاکٹر ساب
تے ادھا چنے وِج جے
پہلی نین نی کندھی دُکھنی نو جے نال،
تے روز سویلے ڈاکٹر ساب
روز سویلے
دینہہ چڑھنے سارا ای
دل مھاڑے کی یونانے گولی لگنی اے،
تے روز رات جدوں قیدی سین گشنے نین
ہسپتال جیلے نا سُجا تھی گشنائے
دل مھاڑا استنبولے رُکنائے
پک پُرانے خستہ گھرے نے کولے
نالے تکلونا اج دہ ورھے پچھوں اپنے ماڑے لوکے اگے دھرنے جوگا
مھاڑے کنے جے کجھ ہے تاں ایہہ ہک سیو ہے ہتھے وِج

ہک سیو رتڑا دل مھاڑا
ایہو سوٓب اے ڈاکٹر ساب ایس پک دکھنی نا
سگٹ تماکو، جیل، نہ سنگون رگیاں نا
راتے کی میں تکناں سیکھاں وچوں
ہکے نا بھارتے ہونا ای اے
پر دل دھڑکنائے مھاڑا ڈراڈیاں تاریاں ناں ای